

KRÓNKA

JANKÓ ANNAMÁRIA – VESZPRÉMY LÁSZLÓ

LÁTOGATÁS A KEELE UNIVERSITY LÉGIFOTÓ ARCHÍVUMÁBAN

Keele, Staffordshire, 2002 május 17–24.

Az észak-angliai Staffordshire-ban található Keele University-hez tartozó légifotó-archívumban több, mint 500 000 Közép-Európa területén készült légifelvételt őriznek, amelyek a második világháború alatt, zömükben 1943–1945 között készültek. A repülések célja a bombázásokat megelőző felderítés volt, illetve azokat követően a bombakárok felmérése. A légifelvételekről pontos katalógus nem készült, csak az anyag egy része szerepel az országok szerinti névmutatóban, ahol települések szerint követhetjük a repüléseket, így pontosan nehéz felmérni a teljes anyagot. Másolatot rendelni úgy lehet, hogy a kutató személyesen, vagy levélben megadja a keresett település, terület pontos földrajzi koordinátáit, amely alapján a gyűjtemény kezelője (1 fő!) kikeresi, hogy a keresett légifénykép szerepel-e a gyűjteményben. 1°x1° földrajzi fok nagyságú terület átkutatásának költsége 15 font, sikeres kutatás esetén a másolatok (fénykép, illetve CD) további 15 font/kép.

2002 májusában dr. Veszprémy László, a Hadtörténeti Könyvtár és Térképár igazgatója és dr. Jankó Annamária, a Térképár vezetője egy hétig folytatott kutatást a fent említett gyűjteményben, melynek célja a magyar vonatkozású anyagok feltárása, számbavétele volt. A munkát nehezítette, hogy olyan nyilvántartás, amely az 1941-es államhatárok szerinti ország területére vonatkozó légifotókat rendszerezné, nincs, illetve csak hiányos. Nehezítette a munkát, hogy nem konkrét településeket kerestünk, hanem az ország teljes területére kívántunk áttekintést nyerni. Kutatásunk így csak részleges eredményekkel járt, a rendelkezésünkre álló rövid idő alatt a lehető legtöbb anyagot igyekeztünk áttekinteni, amihez csak hozzájuthattunk.

A felvételek szerint mintegy 18–20 000 légifelvételt őriznek Magyarországról, ebből több, mint 9000-et tudunk feljegyezni (nyilvántartás alapján!). Figyelembe kell venni,

hogy a légifotók általában nagy átfedéssel készültek (többnyire 60 %), hogy kiértékelhetők legyenek, így például sokszor minden második felvétel elég ahhoz, hogy a területet lefedje.

A nyilvántartó kartonok szerint mintegy 150 településről készült légifelvétel, sokról többször is. Általában a katonailag fontos települések felett repültek, ám gyakran egyéb településekről is készültek képek, ha a repülési útvonalba estek. Az első regisztrált repülés 1943. szeptember 30-án, Budapest északi része volt, az utolsó 1945. augusztus 26-án Tapolca. A leggyakrabban szereplő települések: Arad, Budapest, Cegléd, Celldömölk, Debrecen, Dés, Érsekújvár, Galánta, Győr, Kaposvár, Kecskemét, Kolozsvár, Komárom, Miskolc, Mohács, Nagykanizsa, Nagyvárad, Nyíregyháza, Pápa, Pécs, Pozsony, Sopron, Sümeg, Szabadka, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Szombathely, Tapolca, Temesvár, Veszprém. A településekről pontos lista készült, repülési adatokkal együtt a Hadtörténelmi térképtárban megtalálható.

Alapvetően kétféle repülési magasság volt, egy magas és egy alacsonyabb, melyek alapján különböző méretarányú fotók készültek. A magas repülések alapján 1:50 000 – 1:56 000 méretarányú légifotó-kontakok készültek, azokon nem sok látható, használati értékük kisebb. Az alacsony repülések alapján 1:8 000 – 14 000 méretarányú kontakok készültek amelyek igen részletesek, jól használhatók, és mintegy az anyag felét teszik ki.

A meglevő, részleges nyilvántartás átvizsgálásán túl, szűrőpróbaszerűen, konkrét repüléseket is átnéztünk. Nyomon követhetők voltak pl. az 1944. július 14-i soroksári szórt bombázás nyomai, érdekesek a kecskeméti repülőtér kifutópályájáról készült elvételek. Több budapesti repülés adatait is pontosan feljegyeztük, ami lehetővé teszi, hogy utólag megrendelhesük azokat. Az anyag egy része mikrofilmen található, ami a helyszínen jól tanulmányozható volt.

Az anyag további, részletesebb vizsgálatahoz jóval több időre volna szükség a helyszíni kutatáshoz. Annyit felmérhettünk, hogy páratlan értékű anyag van a Keele-i légifotótár tulajdonában, ami nem csak a háború eseményeit kutató történészeknek páratlan értékű, hanem a terep, az ország, a települések egy bizonyos időpontban készült képét őrzi, és pótolhatatlan számunkra.

A Hadtörténelmi Térképtár is őrzi a korszakra vonatkozó légifotó-kontaktot, az 1940–1944 közötti időszakot fegyelembe véve több, mint 4300 db-ot. Méretarányuk többnyire 1:30 000, néha 1:25 000, ritkán ennél részletesebb (1:6000, 1:10 000, 1:15 000). A felvételek zömmel 1941–1942 között készültek. Sok felvétel készült a visszacsatolt te-

rületekről: Kárpátalja (Huszt, Beregszász), Észak-Erdély (Kézdivásárhely, Csíkszereda), Felvidék (Kassa), Délvidék (Vukovár), valamint a mai Magyarország területéről is (Győr, Budapest, Mór, Bicske Püspökladány, Szombathely, Cegléd, Kecskemét, Kaposvár, Szekszárd, Lenti, Szeged, stb. térségéről) A Térképtárban a légifelvételek szabadon kutathatók, másolhatóak. A felvételeket az 1:75 000 térképek szelvényezése szerint tartjuk nyilván.

Ezeket a felvételeket a Honvéd Térképészeti Intézet készítette, de mivel csak az ország viszonylag kis területére készültek el, igen értékes lehet számunkra a brit légierő által Magyarország területére készült légifelvételek felmérése, esetleg az anyag egy részének másolatban való megrendelése.

BALLA TIBOR

HÁBORÚ, KATONASÁG ÉS A MÉDIÁK GUTENBERGTŐL NAPJAINKIG

A Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság XIX. kongresszusa,
Bukarest, 2003. augusztus 10 – augusztus 15.

Az éves rendszerességgel megrendezésre kerülő nemzetközi kongresszus ebben az évben a román fővárosban zajlott le, házigazdája ezúttal a Román Hadtörténelmi Bizottság volt.

A tudományos tanácskozásnak a Bukarest belvárosában található Nemzeti Katonai Központ neoklasszikus stílusban épült palotája adott otthont. A konferencia alkalmából jelentették meg a szervezők a *Review of Military History* című folyóirat 2003-as, a kongresszus témájával azonos címet viselő különszámát.

A kollokvium keretében került sor a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság levéltári albizottságának soros adminisztratív ülésére *Dr. Rudolf Jaun* alezredes (Svájc) elnöklésével. Az augusztus 10-én lezajlott tanácskozáson a budapesti Hadtörténelmi Levéltár képviselőjében *Kiss Gábor* főlevéltáros vett részt, aki *Dr. Christoph Tepperberg*, az Osztrák Hadilevéltár igazgatója angol nyelvű előadását olvasta fel. A színtén jelenlévő *Dr. Balla Tibor* őrnaggyal, a budapesti Hadtörténelmi Intézet főmunkatársával, a Magyar Hadtörténészek Nemzeti Bizottságának titkárával együtt több, az előadással és a Hadtörténelmi Levéltár felépítésével kapcsolatos kérdést választottak meg. Az ülésen a szervezet főtitkári posztjára

Dr. Christoph Tepperberget (Ausztria) választották meg. Ezzel párhuzamosan zajlott a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság bibliográfiai albizottságának ülése is.

A történész kongresszus megnyitó ülésére augusztus 11-én reggel került sor. Elsőként *Dr. Petre Otu* ezredes a Román Hadtörténelmi Bizottság elnöke olvasta fel *Ion Iliescu* román államfő köszöntő szavait, majd *George Cristian Maior* román honvédelmi államtitkár emelkedett szólásra és minisztere nevében köszöntötte az összegyűlteket. Ezután *Prof. Dr. Luc de Vos* (Belgium) a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság elnöke mondott köszöntőt, amelyben megemlékezett az elhunyt *Manuel Themudo Barata* portugál tábornokról, a Nemzetközi Hadtörténelmi Bizottság elnökségi tagjáról, továbbá beszélt a média, a propaganda és a háborúk történelmi összefüggéseiről az ókortól napjainkig, kiemelve többek között a tömegek médiák általi manipulálhatóságát. Ezt követően *Dr. Mihail E. Ionescu* dandártábornok, a román Védelempolitikai Tudományok és Hadtörténelmi Intézet igazgatójának, a Román Hadtörténelmi Bizottság tiszteletbeli elnökének rövid megnyitója következett. Mindannyian üdvözölték a résztve-